

תפ"ח 18062/03/12 - מדינת ישראל נגד מ א

בית המשפט המחוזי בירושלים

תפ"ח 18062-03-12 מדינת ישראל נ' (עציר)

בפני כבוד השופט הבכיר, צבי סגל - אב"ד, והשופטים משה דרורי - סגן נשיא ובן ציון גרינברגר

המאשימה:

מדינת ישראל
ע"י ב"כ עו"ד שלומית בן יצחק
מפרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)

נגד

הנאשם:

מ א (עציר)
ע"י ב"כ עו"ד אריאל הרמן ועו"ד אלכס גפני

החלטה מותרת לפרסום

(בשאלת כשירות הנאשם לעמוד לדין)

השופט צבי סגל - אב"ד:

פתח דבר

1. הנאשם, כבן 65, סובל מגיל צעיר ממחלה אפקטיבית בי-פולארית כרונית עם החרפות פסיכוטיות חוזרות וליקוי ניכר באישיותו.

אין מחלוקת בין הצדדים בדבר חוסר אחריותו של הנאשם למעשים המיוחסים לו בכתב האישום בשל מחלתו הנפשית, ומשכך חל בעניינו הסייג לאחריות הפלילית הקבוע בסעיף 34 ח לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "**חוק העונשין**"). המחלוקת נסובה אך בשאלת כשירותו של הנאשם לעמוד לדין פלילי; בעוד שלטענת המאשימה הנאשם כשיר לעמוד לדין, טוענת ההגנה כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין.

2. המקור הנורמטיבי לדין בשאלה שבמחלוקת מופיע בהוראת סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: "**חוק סדר הדין הפלילי**"). חוק סדר הדין הפלילי אינו מגדיר מהו אותו "חוסר מסוגלות לעמוד לדין", וכך גם החוק לטיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: "**חוק לטיפול בחולי נפש**").

העובדות הצריכות לעניין

3. כנגד הנאשם הוגש ביום 12.3.12 כתב אישום המייחס לו, בין היתר ובעיקר, עבירת רצח, לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין. כמתואר בכתב האישום, בשנת 2012 גרם הנאשם למותה של ל.ד. ז"ל (להלן: "המנוחה"), בכך שהכה אותה וחסם את דרכי נשימתה (להלן: "האירוע"). לנאשם מיוחסות גם מספר עבירות נוספות של תקיפה, איומים וגניבה, הנוגעות לאירועים שונים.

מבט-על על הראיות

4. מטעם המאשימה העידו לעניין השאלה שבמחלוקת ד"ר משה קליאן, הפסיכיאטר המחוזי בשעתו, שערך שלוש חוות דעת בעניינו של הנאשם, מיום 13.5.12, מיום 13.8.12, ומיום 8.12.13; וד"ר יעקב צ'רנס, הפסיכיאטר המחוזי הנוכחי, שערך אף הוא שתי חוות דעת בעניינו של הנאשם, מיום 7.7.14 ומיום 11.3.15.

כמו כן, הוגשו המוצגים הבאים: מכתב מאת ד"ר אלכס בורוכוב מהמרכז הירושלמי לבריאות הנפש מיום 17.2.12; מכתב פניה לבית משפט השלום בירושלים מאת ד"ר משה קליאן מיום 19.2.12; מכתב פניה לבית משפט השלום בירושלים מאת ד"ר יהודה קוניבסקי מהמרכז לבריאות הנפש "איתנים" מיום 1.3.12; חוות דעת מטעם ד"ר גבריאלה קנול וד"ר יעקב נחמקין מהמרכז לבריאות הנפש "שער מנשה" מיום 27.3.12; סיכום ביניים מטעם ד"ר גרינשפן וד"ר אירנה קפלן מהמרכז הרפואי לבריאות הנפש באר יעקב מיום 7.5.12.

יוער, כי מוצגי המאשימה לא סומנו מאחר שהוגשו לתיק בית המשפט בזמנו מבלי שנסרקו לנט המשפט (פרוט' מיום 21.1.14, עמ' 30, ש' 19-20).

5. מטעם ההגנה העידו הנאשם וד"ר קטרינה פרולוב, מומחית בפסיכיאטריה, אשר ערכה ביום 2.11.13 חוות דעת בעניינו של הנאשם.

כן הוגשו מטעם ההגנה המוצגים הבאים: פרוטוקול הדיון בהארכת מעצרו של הנאשם (מ"י 31398-02-12) מיום 17.2.12 (פרוט' מיום 21.1.14, עמ' 30, ש' 12); מכתב מאת ד"ר מריה וינוקור מיום 22.2.12; שלוש חוות דעת מטעם ד"ר מריה וינוקור מיום 4.5.12, מיום 19.6.12, ומיום 27.10.12; גיליונות רפואיים ממב"ן (סיכומי המאשימה, עמ' 18; פרוט' מיום 18.6.14, עמ' 221, ש' 4-8).

יצוין, כי במהלך ניהול המשפט נפטרה ד"ר וינוקור. עם זאת, חוות הדעת מטעמה הוגשו בהסכמה (סיכומי המאשימה, עמ' 9; פרוט' מיום 21.1.14, עמ' 30, ש' 14-18).

הרקע הפסיכיאטרי של הנאשם וחוות הדעת השונות אודותיו

6. אסקור להלן את הרקע הפסיכיאטרי של הנאשם ואת חוות הדעת השונות שהוגשו בעניינו.

הנאשם, כאמור, בן 65, גרוש בשלישית ללא ילדים, אזרח ר. שהגיע ארצה כתייר. כבר מגיל צעיר סבל, בין היתר, מהערכה עצמית מופרזת, מעשים בלתי הגיוניים, תוקפנות מילולית, אפקט מרומם ומחשבות שווא של גדלות ושל רדיפה. עקב כך, הנאשם אושפז מספר פעמים בארץ מולדתו, עת האשפוז הראשון התרחש בעקבות בעיות פסיכיאטריות בעת שירותו בצבא. בשנת 2011 הגיע הנאשם ארצה כתייר, מבלי להודיע לאמו, אולם בחלוף זמן מה גורש מביתה בעקבות התנהגות תוקפנית. על רקע זה, הוא עבר להתגורר בשכירות אצל המנוחה (ראו: חוות דעת ד"ר וינוקור מיום 4.5.12; גיליון קבלה..מרכז לבריאות הנפש ב מיום 17.5.12).

7. ביום 17.2.12 (קרי - כשמונה ימים לאחר האירוע), עם מעצרו, נבדק הנאשם בחדר המיון של המרכז הירושלמי לבריאות הנפש על-ידי ד"ר בורוכוב, אשר מצא - בקליפת אגוז - כי לנאשם תובנה חלקית בלבד למצבו, הגם שהוא מבין את ההליכים המשפטיים. לסיכום קבע ד"ר בורוכוב, כי עקב עברו הפסיכיאטרי יש צורך בביצוע בדיקה חוזרת בתנאי הסתכלות במסגרת מחלקה פסיכיאטרית.

8. ביום 19.2.12 פנה ד"ר קליאן, הפסיכיאטר המחוזי דאז (מחוז ירושלים), לבית משפט השלום בירושלים והמליץ להפנות את הנאשם לאשפוז פסיכיאטרי בתנאי הסתכלות, באם יוגש כתב אישום בעניינו. להמלצתו צירף ד"ר קליאן את ממצאי הבדיקה הראשונית שנערכה לנאשם על-ידי ד"ר בורוכוב ביום 17.2.12, בציינו את העובדה שד"ר בורוכוב התרשם כי הנאשם כשיר לעמוד לדין.

יוער, כי לא מצאתי בממצאי בדיקתו של ד"ר בורוכוב כל התייחסות לשאלת כשירות הנאשם לעמוד לדין.

9. ביום 1.3.12, לאחר הפניה כאמור, הודיע ד"ר קוניבסקי לבית משפט השלום בירושלים כי הנאשם, שהופנה למרכז לבריאות הנפש "איתנים" לשם הסתכלות, הפגין סימנים פסיכויטיים. לאור התנהגותו המינית התוקפנית, ביקש ד"ר קוניבסקי לבצע את ההסתכלות במחלקה לביטחון מרבי.

10. לאחר שהנאשם הופנה למרכז לבריאות הנפש "שער מנשה", ניתנה ביום 27.3.12 חוות דעתם של ד"ר קנול, מנהלת המחלקה, וד"ר נחמקין, המשמש פסיכיאטר בכיר בה, לפיה הנאשם סובל ממחלת נפש, המצויה בתהליך של החמרה. עוד נטען, כי בתקופה שבה ביצע הנאשם את העבירות המיוחסות לו הוא היה שרוי במצב מאני-פסיכויטי חריף עם חוסר שליטה על דחפים פסיכויטיים וחוסר יכולת להבין את הפסול במעשיו, להימנע מהם, ולהבדיל בין טוב ורע, בין מותר ואסור. לסיום צוין, כי כיום הנאשם שרוי במצב מאני-פסיכויטי חריף והוא

חסר יכולת לעקוב אחר הליך משפטי, ליצור קשר עם עורך דינו ולהגן על עצמו, ולפיכך אינו מסוגל לעמוד לדין ונזקק לטיפול במסגרת אשפוז.

11. עקב כך, ביום 2.4.12 אושפז הנאשם במב"ן במסגרת שב"ס. ביום 7.5.12 נכתב על ידי ד"ר גרינשפן, מנהל המחלקה, וד"ר קפלן, הרופאה המטפלת, סיכום ביניים בעניינו של הנאשם, לפיו הוא הגיע למחלקה ב"אפקט מרומם" וגילה מחשבות-שווא של גדלות, אולם ללא הפרעות גסות במהלך חשיבתו, ובהמשך נעשה האפקט מצומצם.

12. ביום 4.5.12 ניתנה חוות דעתה של ד"ר וינוקור ז"ל, המומחית מטעם ההגנה, בגדרה נקבע כי **"עקב הפרעות בולטות בתהליך ותוכן החשיבה, אינו מסוגל להעיד בבית משפט באופן רלוונטי, לא מסוגל לספק לעורך דינו מידע רלוונטי, לא יכול להבין את האסטרטגיה ההגנתית ולכן לא מסוגל לעמוד לדין"**.

13. בחוות דעתו של ד"ר קליאן, הפסיכיאטר המחוזי דאז, מיום 13.5.12, נקבע כי עקב מחלת הנפש ממנה סובל הנאשם שיפוטו היה פגום בעת ביצוע המעשים המיוחסים לו, ועל כן יש לראותו כחולה שאינו אחראי למעשיו. עם זאת, בעקבות בדיקה שנערכה לנאשם נמצא כי הוא כשיר לעמוד לדין. זאת, בין היתר, בשל הבנתו כי הוא נתון בהליכים משפטיים; ידיעתו על אופי ההאשמות נגדו; והיותו מסוגל למסור גרסה בתגובה להאשמות המיוחסות לו.

14. בחוות הדעת המשלימה מטעם ד"ר וינוקור ז"ל, מיום 19.6.12, נקבע שוב כי הנאשם לא היה אחראי למעשיו ואף אינו כשיר לעמוד לדין.

15. ביום 13.8.12, לאחר שעיינ בחוות דעתה של ד"ר וינוקור ז"ל ולאחר שבדק פעם נוספת את הנאשם, שב ד"ר קליאן על קביעתו לפיה הנאשם כשיר לעמוד לדין: **"לאור התרשמותי בבדיקות החוזרות והתרשמות הצוות הבודק, אני איתן בדעתי כי הנאשם במצבו הנוכחי כשיר לעמוד לדין"**.

16. ביום 27.10.12 הגישה ד"ר וינוקור ז"ל חוות דעת משלימה נוספת, בגדרה שבה וקבעה כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין: **"עקב הפרעות בולטות בתוכן החשיבה: קיום מחשבות שווא ביזאריות והכחשה פסיכוטית של עובדת המעשה אינו מסוגל להעיד בבית משפט באופן רלוונטי, לא מסוגל לספק לעורך דינו מידע רלוונטי, לא יכול להבין את האסטרטגיה ההגנתית ולכן לא מסוגל לעמוד לדין"**.

17. בעקבות פטירתה המצערת של ד"ר וינוקור חל פסק זמן במהלך המשפט, שלאחריו הוגשה מטעם ההגנה חוות דעת חדשה שנערכה על ידי ד"ר פרולוב, מיום 2.11.13, בגדרה נקבע כי בעת ביצוע העבירות הנאשם היה שריר

במצב מאני פסיכוי חריף ולכן אינו אחראי למעשיו, וכי הנאשם עדיין שרוי במצב מאני פסיכוי המשפיע באופן ישיר וניכר על יכולתו לשותף פעולה עם עורכי דינו ועל יכולתו להבין את מהות ההליך המשפטי ואת חומרת הראיות. לכן, כך נקבע, הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין.

18. ביום 8.12.13 הוגשה חוות דעת משלימה מטעם ד"ר קליאן, בגדרה נקבע, בין היתר, כי:

"...הנאשם ידע והבין היטב שהוא נתון בהליכים משפטיים, ידע מה הן האשמות המיוחסות לו והבין את משמעותן, אך שלל כי ביצע את המעשים המיוחסים לו בכתב האישום. הוא ידע להשיב כי יש לו עורך דין הפועל להגנתו ודיווח כי נפגש אתו לאחרונה בבית המשפט. ידע למסור במדויק את מועד הדין האחרון שהתקיים (6.11). כמו כן ידע והבין מה הקו ההגנה בו בחר בא כוחו בדיון המשפטי".

בסיפא לחוות הדעת המשלימה דבק ד"ר קליאן בעמדתו לפיה במצבו הנוכחי הנאשם כשיר לעמוד לדין.

19. לאחר שמונה ד"ר צ'רנס לתפקיד הפסיכיאטר המחוזי בירושלים הוגשו מטעמו שתי חוות דעת: האחת - מיום 7.7.14, בגדרה נקבע כי הנאשם כשיר לעמוד לדין במצבו הנוכחי; השנייה - מיום 11.3.15, שאף היא קובעת כי הנאשם כשיר לעמוד לדין מאחר שהוא מבחין בין מותר לאסור ומבין את הליכי המשפט המתנהלים נגדו.

עיקרי עדויות המומחים בבית המשפט

עדות ד"ר קליאן

20. ביום 21.1.14 העיד בפנינו ד"ר קליאן וציין, בין השאר, כי הנאשם מאובחן כסובל ממחלת סכיזופרניה ממושכת וכי הוא עומד מאחורי חוות דעתו (פרוט', עמ' 31, ש' 21-25). לאחר שנפגש עם הנאשם שלוש פעמים, הוא נוכח כי: הנאשם מודע להליכים המשפטיים המתנהלים נגדו; מבין את האשמות המיוחסות לו; מבין את תפקידיהם של הגורמים השונים במשפט; יודע מי הם עורכי דינו; ויש לו גרסה לפיה הוא מכחיש את המיוחס לו. בשל כל אלה, כך העיד, כשיר הנאשם לעמוד לדין (ראו, בין השאר: פרוט' מיום 21.1.14, עמ' 32, ש' 1-3; עמ' 33, ש' 26-29; עמ' 34, ש' 13-19, 24-28; עמ' 35, ש' 1-2; עמ' 43, ש' 2-3; עמ' 52, ש' 1-8). עוד העיד, כי בתחילת ההליך היה הנאשם במצב מאני פסיכוי סוער, אולם כיום מצבו רגוע יותר (פרוט', עמ' 35, ש' 18-19; עמ' 36, ש' 6-11). בחקירתו הראשית אישר ד"ר קליאן כי: הנאשם עדיין סובל ממחשבות שווא; מגלה חוסר תובנה למחלתו וכושר השיפוט שלו פגום (פרוט', עמ' 33, ש' 1-5; עמ' 38, ש' 1-21). בחקירתו

הנגדית הבהיר, כי לדעתו הנאשם עונה לכל המבחנים המנויים בפסיקה בשאלת כשירותו לעמוד לדין (ראו למשל: פרוט' מיום 21.1.14, עמ' 57, ש' 28-22; עמ' 60, ש' 10-4; עמ' 67, ש' 16-15, 22-19; עמ' 75, ש' 21-20; עמ' 79, ש' 4-1). עם זאת, ד"ר קליאן הודה כי גרסתו של הנאשם מופרכת ודמיונית (פרוט' מיום 21.1.14, עמ' 64, ש' 15-14), ובמענה לשאלת בית המשפט השיב: **"לגבי השאלה האם הוא מסוגל להעיד, האם הוא מסוגל לעמוד פה בדוכן הזה ולענות לבית המשפט הוא מסוגל. מה הוא יבחר לומר באותו רגע זה אני לא יכול לנחש ולא לנבא"** (פרוט' מיום 21.1.14, עמ' 82, ש' 23-21).

עדות ד"ר פרולוב

21. מיד בתום חקירתו הנגדית של ד"ר קליאן, העידה מטעם ההגנה ד"ר פרולוב, אשר פגשה את הנאשם פעם אחת, פגישה שנמשכה כשעתיים, ולדבריה היה די בכך לצרכי קביעותיה (פרוט' מיום 21.1.14, עמ' 98, ש' 27-15). ד"ר פרולוב נותרה איתנה בדעתה כי: הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין (פרוט', עמ' 137, ש' 16-14; עמ' 150, ש' 6-3; עמ' 151, ש' 13); בוחן המציאות שלו פגום ואין לו כל תובנה למחלתו ולמצבו הנפשי (פרוט', עמ' 115, ש' 20; עמ' 116, ש' 5-3).

לסברתה, הגם שהנאשם מבין את ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו, יודע מיהם הצדדים ומה תפקידם ואוחז בגרסה כלשהי, המדובר בהבנה פורמאלית בלבד. בפועל, אין הוא מבין את המשמעות, ההשלכות והתפקידים בצורה מהותית (פרוט', עמ' 99, ש' 13-8; עמ' 139, ש' 8-4). לדבריה, מחלתו מונעת ממנו להתגונן כראוי כנגד ההאשמות המיוחסות לו ולתקשר עם עורכי-דינו במטרה לקבל סיוע משפטי (ראו למשל: פרוט', עמ' 144, ש' 16-14; עמ' 146, ש' 22-21, 29; עמ' 150, ש' 27-7; עמ' 151, ש' 16-15; עמ' 152, ש' 17-4; עמ' 168, ש' 29-18; עמ' 172, ש' 21-13). במענה לשאלות בית המשפט, ציינה המומחית כי לא שוחחה עם הצוות הטיפולי, לא עיינה בתיק הרפואי של הנאשם במב"ן טרם בדיקתו, ואף לא ביקשה לעשות כן מאחר שהסתפקה בחומר הרפואי שהיה בידה ובבדיקה שערכה בעצמה. עוד הוסיפה, כי אינה נוהגת לקבל רקע מקדים על הנבדקים מאחר שהיא מנסה לשמור על ניטראליות ואינה מעוניינת להיות מושפעת מדעות אחרות. אף את שמות התרופות אותן נוטל הנאשם למדה ממנו (פרוט', עמ' 125-131).

במענה לשאלות ב"כ המאשימה, הבהירה העדה כי הנאשם יוכל לענות על שאלות שיופנו אליו, אך **"סביר שהתשובה תהיה פסיכוטית"** וכי הוא לא יוכל לשתף פעולה עם עורכי דינו, מאחר שבאי כוחו סבורים כי אינו כשיר לעמוד לדין ואינו אחראי למעשיו והוא אינו מודה בכך (פרוט', עמ' 152, ש' 17-15). לדבריה, הנאשם מנסה לשכנע שהוא שפוי וכל ניסיון לסווגו כחולה נפש גורם לו תחושת עלבון. במידה ויאלץ להעיד בבית המשפט, הנאשם יפעיל את כל הכוחות הדיסמולטיביים שלו כדי להיראות שפוי (פרוט', עמ' 104, ש' 29-21; עמ' 109, ש' 5-1; עמ' 176,

ש' 22-20). בהמשך הוסיפה, כי ההליך המשפטי נתפס בעיניו כמשחק וכהצגה (פרוט', עמ' 106-107), ולסברתו כל שעליו לעשות הוא להגיע לבית המשפט, לטעון שאינו אשם, ובית המשפט יסתפק בכך ויזכה אותו (ראו למשל: פרוט', עמ' 110, ש' 10-7; עמ' 130, ש' 15-20; עמ' 136, ש' 1).

לקראת סיום עדותה הבהירה העדה מדוע, לעמדתה, הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין:

"...אני מחזיקה בדעה שחולה נפש שלא אחראי היה פסיכוטי ממונע על ידי תכנים פסיכוטיים בעת ביצוע העבירה המיוחסת לו ושלא יכול לעמוד לדין מכיוון שהוא מקבל את המציאות עדיין בצורה פסיכוטית כולל את עצמו והתנהלות שלו בבית המשפט אני עדיין בדעה שהבן אדם הזה זקוק פסיכיאטרי ולא לטיפול משפטי..." (פרוט', עמ' 169, ש' 15-19).

עדות ד"ר צ'רנס

22. ביום 19.4.15 העיד בפנינו ד"ר צ'רנס, אשר חזר על עמדת קודמו, ד"ר קליאן, לפיה הנאשם כשיר לעמוד לדין ומבין היטב את ההליך המשפטי (פרוט' מיום 19.4.15, עמ' 237, ש' 26-29). לדבריו, לאחר שפגש את הנאשם הגיע למסקנה זו נוכח שיתוף הפעולה של הנאשם עמו; מתן מענה ענייני לשאלות; ומסירת גרסה הנוגעת לאירוע מושא כתב האישום (פרוט', עמ' 245, ש' 22-28; עמ' 258, ש' 6; עמ' 264, ש' 15-26; עמ' 276, ש' 26-29). בהקשר זה ציין:

"אני בשתי הבדיקות שניהלתי אותו, כולל בחומר הרפואי שעברתי, לא מצאתי עדות שהאיש חולה נפש במובן הפסיכוטי, קרי שרוי במצב שהשיפוט ובוחן המציאות שלו כל כך לקויים שהוא לא יכול להתנהל ולדאוג לצרכים הבסיסיים שלו, לענות, ואני ראיתי יותר ממקרה אחד או שניים בחיי" (פרוט', עמ' 242, ש' 2-7).

עוד הוסיף:

"אני לא אמרתי שאני חושב שהוא בריא.. האיש ככל הנראה יש מחלה פסיכיאטרית כזו או אחר, אבל כשאני בדקתי אותו הוא לא היה פסיכוטי בעצמה כזו שהוא לא ידע מה הוא עושה" (פרוט', עמ' 268, ש' 11-14).

לשאלת ב"כ הנאשם, האם אדם השרוי במחשבת שווא של רדיפה מצד אחותו ועורכי דינו כשיר לדעתו לעמוד לדין,

השיב המומחה: "אם הייתי בודק אותו, מצב היפותטי, והיה עונה לי את התשובות הללו והייתי מרחיב איתו והוא ממשיך ומפרט תיאטרלי, דרמטי, הייתי עונה לבית המשפט שבמצב עניינים שכזה אני לא חושב שהוא כשיר לעמוד לדין" (פרוט', עמ' 250, ש' 21-23). בהמשך אישר המומחה, כי אדם בעל רפיון אסוציאטיבי, כפי שאיבחן אותו ד"ר אליש, ככל הנראה לא יוכל להשיב על שאלות הקשורות לראיות בצורה הגיונית, אולם סייג את תשובתו בכך שבבדיקתו את הנאשם לא התרשם כי מדובר באדם בעל רפיון אסוציאטיבי (פרוט', עמ' 261, ש' 1-3, ש' 14-17).

הוסיף המומחה והעיד, כי הוא מסכים באופן תיאורטי, כי חוסר תובנה למחלה של אדם חולה עלולה לפגוע בהגנתו (פרוט', עמ' 272, ש' 3-11).

עדות הנאשם

23. ביום 18.6.14 העיד הנאשם אך ורק לצורך הכרעה בשאלת כשירותו לעמוד לדין.

הנאשם זיהה את עורכי דינו, ציין כי הם מלווים אותו מתחילת המשפט, משוחחים עמו ובאים לבקרו. הוא אף זיהה את ב"כ המאשימה וידע לספר במה הוא מואשם.

במענה לשאלות בית המשפט טען הנאשם שהוא בריא ומקבל טיפול רפואי ותרופתי בבית החולים בו הוא שוהה בעקבות מעצרו; הוסבר לו כי התרופות נועדו לאזן אותו; וכי לפני כ-40 שנה אושפז בב, על אף שלטענתו הוא לא סבל ממחלה (פרוט', עמ' 191-194).

בחקירתו הראשית שב הנאשם וטען כי הוא אדם בריא: "לא אני לא חושב שיש לי מחלות נפש". לכשנשאל מדוע לא ציין שהיה מאושפז בשנת 2011 במשך מספר חודשים בבית חולים, טען כי שכח זאת, ולאחר מכן השיב (פרוט', עמ' 198-199):

"ש. אתה לא סיפרת לנו כי רצית שיחשבו שאתה בריא נכון?"

ת. כן בן אדם בריא."

ש. זה כי אתה מאמין שאתה אדם בריא ובעצם מאשפזים אותך סתם?

ת. כן אני בן אדם בריא..."

הנאשם הכחיש שטען בפני ד"ר וינוקור, רופאי מב"ן ורופאי שער מנשה, כי קיימת כנופיה שהורגת אנשים, מוכרת חפצים וכי המנוחה השתייכה לכנופיה זו, שרקמה קנוניה נגדו, על אף שבא-כוחו הקריא בפניו קטעים מהדברים

שמסר:

"לא אמרתי שום דבר כזה... אני לא אמרתי שום דבר כזה. הדבר הזה לא קיים... זה ממש המצאה... המצאה שהמציאו... הרופאים כנראה המציאו דוקטור וינוקור המציאה את הסיפור הזה... לא דיברתי על שום כנופיה ועל שום דבר נגדי שהם מנסים להפיל אותי. לא אמרתי כזה דבר... כעקרון אני לא אמרתי כזה דבר אבל לדעתי כן כל הדברים האלו יכול להגיד בן אדם לא שפוי" (פרוט', עמ' 201-202).

בהמשך עדותו אישר הנאשם כי הוא זוכר את הגרסאות שמסר במשטרה והודה כי שיקר בחלק מהן מאחר שרצה שישחררו אותו "כמה שיותר מהר" (פרוט', עמ' 207, ש' 15-20).

עיקרי טענות הצדדים

24. **לעמדת המאשימה**, הערכת עדויות המומחים, התנהלות הנאשם במשפט, לרבות עדותו, והראיות שהובאו המעידות על אופן התנהלותו בפני המומחים והצוות הרפואי המטפל - מלמדים כי הנאשם כשיר לעמוד לדין.

באשר לחוות הדעת הסותרות נטען, כי קיימת עדיפות למי שפגש בנאשם מספר פעמים, ראה את התנהלותו לאורך תקופה והתייעץ עם הצוות המטפל. הלכך, יש להעדיף את חוות הדעת של ד"ר קליאן על פני חוות דעתה של ד"ר פרולוב;

התנהלות הנאשם בבית המשפט מלמדת, כשלעצמה, על כשירותו, שכן ניתן היה להבחין בבירור שהוא מודע לסביבתו, מכיר את חשיבות המעמד ומכיר את הנהלים המשפטיים (סיכומי המאשימה, עמ' 24);

מהמסמכים הרפואיים הנוגעים להתנהלותו היומיומית של הנאשם במהלך אשפוזו (גיליון רפואי מב"ן), עולה בבירור כי הנאשם כשיר לעמוד לדין, מבין היטב את ההליך בו הוא נמצא, עומד בקשר עם סגוריו ועוקב אחר מועדי הדיונים ומשמעותם (ראו למשל: גיליון מב"ן, רישום מיום 13.6.12; מיום 28.8.12; מיום 31.12.12; מיום 8.4.13);

שאלת הכשירות הינה גמישה ועשויה להשתנות, בהיותה רלוונטית לנקודות שונות על פני הזמן. עם זאת, העובדה שהנאשם נמצא בטיפול מתמיד ונוטל תרופות מחזקת את הרושם כי מצבו משתפר, ועל כן הוא כשיר לעמוד לדין (סיכומי המאשימה, עמ' 23).

25. **לעמדת ההגנה**, הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין. לטענתה, לא די בהבנת הנאשם את מהות ההליך הפלילי שבו הוא מצוי על מנת שייחשב כשיר לעמוד לדין, אלא צריך שהנאשם יבין באופן מהותי את ההליכים המשפטיים

בעניינו ושגרסתו לא תנבע ממחשבות שווא חולניות (סיכומי ההגנה, פס' 3-5). גרסתו הפסיכוטית של הנאשם והעדר יכולתו להתמודד עם ראיות בעקבותיה, שיפוטו הפגום וחוסר התובנה למחלתו, הנובעת ממחלתו, פוגעים למעשה ביכולת הנאשם להתגונן כראוי כנגד ההאשמות המיוחסות לו (סיכומי ההגנה, פס' 15; פרוט' מיום 17.5.15, עמ' 289, ש' 19-10);

אשר לחוות הדעת הסותרות נטען, כי מומחי המאשימה נוקטים בגישת האסכולה המצמצמת, לפיה הכשירות נבחנת על בסיס "צ'ק ליסט". מנגד, מומחי ההגנה נוקטים באסכולה המרחיבה, כפי שהתקבלה בפסיקה, היינו - בחינת הכשירות במובנה הרחב ובצורה מהותית. לתוכן הגרסה יש חשיבות לשאלה האם מקור הגרסה הינו במחלתו, אם לאו. הלכך, ולשם ניהול משפט באופן הוגן, יש להעדיף את חוות דעתה של ד"ר פרולוב על פני חוות דעתו של ד"ר קליאן (סיכומי ההגנה, פס' 13-14; פרוט' מיום 17.5.15, עמ' 291, ש' 291-292);

חילוקי הדעות של הנאשם עם עורכי דינו אינם נובעים מטעמים רציונאליים, אלא כתוצאה ישירה ממחשבות השווא הפרנואידיות של הנאשם, לפיהן עורכי דינו מעוניינים להציגו כבלתי שפוי ולהכניסו לבית חולים על מנת להרוויח כסף (סיכומי ההגנה, פס' 45);

הנאשם מנסה בכל כוחו לשכנע את הסביבה שהוא בריא באמצעות הסתרת הסימפטומים של מחלתו כדי שייקבע שהוא שפוי וכשיר לעמוד לדין, ובכך למעשה הוא פוגע בהגנתו (סיכומי ההגנה, פס' 57-62);

הגם שיש הבדל בין האופן בו מתייחס הנאשם לשאלות החוקרים בכל הנוגע לאישומים הקלים יותר נגדו, אל מול תשובותיו בקשר לאישום בגין עבירת הרצח, הרי שהסבריו נובעים כתוצאה מעולמו הפנימי החולני, שהנאשם משוכנע באמינותו (סיכומי ההגנה, פס' 63-65);

דין והכרעה

כללי

26. שאלת הכשירות לעמוד לדין עניינה - כשירות דיונית. זאת, להבדיל משאלת הכשירות המהותית, שעניינה יכולתו של הנאשם לשאת באחריות פלילית בגין המעשים המיוחסים לו (ע"פ 7492/07 חג'ג' נ' מדינת ישראל, פס' 16 לפסק דינו של כבוד השופט י' עמית (פורסם בנבו, 28.10.09) (להלן: "עניין חג'ג'")).

27. משחלוקים הצדדים בשאלת כשירות הנאשם לעמוד לדין, או אז, קבלת הטענה בדבר היעדר כשירותו לעמוד לדין תחייב, ראש לכל, כי בית המשפט ישתכנע שהנאשם חולה במחלת נפש, וכי מחמת מחלה זו הוא אינו

מסוגל לעמוד לדין, להבין את המתרחש ולהתנהל באופן מושכל לצורך הגנה על עצמו במסגרת ההליך הפלילי. בית המשפט נדרש לבחון האם בשל מצב נפשי נתון הנאשם אינו מסוגל להתגונן כראוי מפני האשמות המיוחסות לו; אינו מסוגל להבין את מצבו; אינו מסוגל להעריך את חומרת העבירות; אינו מסוגל להבין את תוכנו, את משמעותן ואת השלכותיהן של הראיות המובאות נגדו; אינו מסוגל לתקשר עם עורך הדין, למסור לו פרטים, ולשתף עמו פעולה באשר לקו ההגנה בו ינקוט (ראו: ע"פ 7747/08 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 5.8.10) (להלן: "עניין פלוני"); ע"פ 3230/05 גולה נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו) תק-על 2007(1) 477 (2007); ע"פ 10166/09 פלונית נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 11.10.10) (להלן: "עניין פלונית"); תפ"ח (י-ם) מדינת ישראל נ' יעקב ג'ק איוון טייטל (פורסם בנבו, 7.12.11) (להלן: "עניין טייטל") לו היו שותפים שניים מחברי המותב דנא). על כן, קבע המחוקק כי הליכים נגד נאשם כזה יופסקו.

28. סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי קובע:

"(א) קבע בית המשפט, לפי סעיף 6(א) לחוק לטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955, או לפי סעיף 19ב(1) לחוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969, שנאשם אינו מסוגל לעמוד בדין, יפסיק את ההליכים נגדו; אולם אם ביקש הסניגור לברר את אשמתו של הנאשם, יברר בית המשפט את האשמה, ורשאי הוא לעשות כן אף מיזמתו מטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ב) מצא בית המשפט בתום בירור האשמה, כי לא הוכח שהנאשם ביצע את העבירה, או מצא שהנאשם אינו אשם - שלא מחמת היותו חולה נפש לאו-בר-עונשין - יזכה את הנאשם; לא מצא בית המשפט לזכות את הנאשם, יפסיק את ההליכים נגדו, ורשאי הוא להפסיקם גם לפני תום בירור האשמה.

(ג) החלטת בית המשפט לפי סעיף קטן (ב) ניתנת לערעור."

29. הוראות סעיף 6(א) לחוק הטיפול בחולי נפש, שאליו מפנה סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי, מעוגנת כיום בסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, הקובע כלהלן:

"(א) הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט סבור, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין מחמת היותו חולה, רשאי בית המשפט לצוות שהנאשם יאושפז בבית חולים או יקבל טיפול מרפאתי; החליט בית המשפט לברר את אשמתו של הנאשם לפי סעיף

170 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן - חוק סדר הדין הפלילי), יהיה הצו שניתן כאמור בר-תוקף עד תום הביורור, ומשתם או נפסק הביורור והנאשם לא זוכה - יחליט בית המשפט בשאלת האשפוז או הטיפול המרפאתי".

יצוין, כי המונח "חולה" מוגדר בסעיף 1 לחוק טיפול בחולי נפש כאדם הסובל ממחלת נפש.

30. מתן צו להפסקת הליכים לפי סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי אינו סותם את הגולל על ההליך המשפטי, אשר אפשר ויתחדש לפי הוראת סעיף 21 לחוק טיפול בחולי נפש לכשישתפר מצבו הנפשי של הנאשם, או אז ניתן יהיה להעמידו לדין. מכאן, שצו לאשפוז הנאשם לפי סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש הינו בגדר צו זמני (ראו: ת"פ (חי') 11950-05-15 **מדינת ישראל נ' א.פ.**, פס' 35 לפסק דינה של כבוד השופטת א' וינשטיין (פורסם בנבו, 18.6.15) (להלן: "**עניין א.פ.**")).

31. שילוב ההוראות האמורות מעלה, כי עצם קיומה של מחלה הנו תנאי הכרחי, אך לא מספיק, לצורך קביעת כשירותו של נאשם לעמוד לדין מחמת ליקוי נפשי. יש לבחון באופן פרטני מהן השפעותיה של מחלת הנפש על תפיסת המציאות שלו, על רמת המודעות שלו, על כושרו השכלי ועל יכולת השליטה שלו בהתנהגותו (ראו: עניין פלונית, פס' 48 לפסק דינה של כבוד השופטת ע' ארבל (פורסם בנבו, 11.10.10); רע"פ 2111/93 **יוסף אבנרי נ' מדינת ישראל**, פ"ד מח(5) 133, פס' 6 לפסק דינו של כבוד השופט ד' לוי (1994) (להלן: "**עניין אבנרי**"); עניין טייטל, פס' 7 לפסק הדין). נגזר מכך, כי הליכים משפטיים נגד נאשם יופסקו רק אם יוכח קשר סיבתי בין מחלת הנפש לבין מסוגלותו של הנאשם לעמוד לדין (עניין פלוני, פס' 105 לפסק דינו של כבוד השופט י' דנציגר).

מן הכלל אל הפרט

32. כמתואר לעיל, מוסכם על המומחים הפסיכיאטריים ועל ב"כ הצדדים שהנאשם חולה נפש במובן חוק טיפול בחולי נפש. כזה הוא היה בעת האירוע, ועל פניו נראה שגם כך היה במשך תקופה קודמת, עוד בהיותו בב. על כן, התנאי הראשון הנדרש לתחולת הוראה סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי מתקיים בענייננו. נותר, אפוא, לבחון את התנאי השני, היינו - את שאלת הקשר הסיבתי בין מחלת הנפש לבין מסוגלותו של הנאשם לעמוד לדין בגין העבירות המיוחסות לו. הלכך, יש לבחון את מצבו הנפשי במועד מהלך המשפט ולא דווקא במועד ביצוע העבירות המיוחסות לו, היינו - את התנהגותו של הנאשם בבית המשפט, כמו גם מחוצה לו, כאינדיקטורים המאשרים או השוללים את הטענות הללו.

33. הגם שמדובר בעניין שברפואה, ההכרעה בשאלת מסוגלות הנאשם לעמוד לדין מסורה בלעדית לבית

המשפט (עניין אבנרי, פס' 6 לפסק דינו של כבוד השופט ד' לוין). בבואו להכריע בשאלה זו, נעזר בית המשפט בחוות דעת של מומחים בתחום הפסיכיאטריה. עם זאת, בית המשפט אינו כבול לקביעות שנקבעו בחוות דעת זו או אחרת, בייחוד עת מדובר במצב בו קיימות חוות דעת נגדות. בידוע הוא, כי הצגתן של חוות-דעת נגדות, גם בתחום הרפואי, הינה תופעה שכיחה בבתי המשפט. משכך, על בית המשפט לבחון את כוחן המשכנע של התזות השונות לאור הנחות היסוד שהן התבססו עליהן, הבדיקות שנעשו והראיות האחרות שהובאו לבית-המשפט, ולהכריע איזו מן התזות המוצעות מתיישבת עם המציאות העובדתית המוכחת (ע"פ 8220/02 **ברוכים נ' מדינת ישראל**, פ"ד נח(5) 724, פסקה 7 לפסק דינו של המשנה לנשיא (בדימוס) (דאז) ת' אור, (2004) (להלן: "**עניין ברוכים**"); ע"פ 396/01 **ברדה נ' מדינת ישראל**, פ"ד נו(6) 854, פס' 9 לפסק דינו של כבוד השופט א' א' לוי (2002)).

34. במקרה דנא, הוצגו לפנינו חוות דעת פסיכיאטריות שנערכו על ידי מומחים שונים החלוקים בדעותיהם ובמסקנותיהם, כמפורט בהרחבה לעיל. ד"ר קליאן וד"ר צ'רנס, הפסיכיאטרים המחוזיים בירושלים, סברו כי על אף מחלת הנפש שבה לוקה הנאשם הוא כשיר לעמוד לדין מכיוון שהוא מבין את ההליך המשפטי. לעומתם, הן ד"ר וינוקור ז"ל והן ד"ר פרולוב מצאו כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין, מכיוון שבפועל אין הוא מבין באופן מהותי את המשמעות, ההשלכות והתפקידים בהליך המשפטי.

משכך הם פני הדברים, שומה עלינו להכריע בין חוות הדעת הסותרות.

חוות הדעת הפסיכיאטריות

35. חוות הדעת הפסיכיאטריות נחלקות לשתי גישות: האחת, **האסכולה המצמצמת**, הרואה בעצם יכולת הנאשם להבין היכן הוא מצוי ומי הם נושאי התפקידים השונים במשפטו, כאינדיקציה מספקת לכך שהוא מסוגל לעמוד לדין חרף היותו חולה במחלת הנפש. השנייה, **האסכולה המרחיבה**, גורסת כי יש לבחון מהותית האם הנאשם מבין את הליכי המשפט, יכול ומסוגל לעקוב אחר מהלך הדברים, להעריך את מצבו, להיעזר ואף לסייע להגנתו (עניין פלוני, פס' 109 לפסק דינו של כבוד השופט י' דנציגר; פסקה 4 לפסק דינו של כבוד השופט א' א' לוי; עניין טייטל, פס' 9-10 לפסק הדין). הגישה המרחיבה אומצה בפסיקה.

36. בעדותם בבית המשפט נדרשו ד"ר קליאן וד"ר צ'רנס לשאלה בדבר הגורמים שהביאו למסקנה כי הנאשם כשיר לעמוד לדין. לשיטתם, הנאשם מודע להליכים המשפטיים המתנהלים נגדו; מבין את האשמות המיוחסות לו; מבין את תפקידיהם של הגורמים השונים במשפט; עונה בצורה עניינית לשאלות; יודע מי הם עורכי דינו; יש לו גרסה לפיה הוא מכחיש את המיוחס לו, ודי בכך כדי להגיע למסקנה כי הנאשם כשיר לעמוד לדין.

37. מנגד לכך, לעמדת ד"ר וינוקור ז"ל וד"ר פרולוב, הנאשם אמנם מבין את ההליך המשפטי ואת תפקידיהם של הצדדים הנוטלים בו חלק, אולם הבנה זו הינה פורמאלית בלבד, כהגדרתן, מאחר שבטענה של מחלת הנפש בה הוא לוקה, הנאשם רואה בהליך המשפטי קשירת קשר נגדו, לו שותפים אחותו ועורכי דינו, ובכך למעשה נפגעת יכולתו להגן על עצמו: **"מלא מחשבות שווא של רדיפה כלפי אמו, המנוחה וחברותיה, טוענים כי הן חברות אותה כנופיה שמטרתה להרוג גברים צעירים... המנוחה עם חברותיה תיכננו להרוג אותו על מנת למכור את בגדיו"** (חוות דעתה של ד"ר וינוקור ז"ל מיום 4.5.12). עוד צוין, כי הנאשם מתייחס לכל ההליך המשפטי כאל משחק מבזים וכי כל חפצם של עורכי דינו הינו להכניסו לבית חולים פסיכיאטרי **"כי כך הם מרוויחים כסף"** (חוות דעתה של ד"ר פרולוב מיום 2.11.13), וכי הוא בטוח שכל התהליך הוא **"מתיחה אחת גדולה" שעשו בדרנים רוסים עשירים כדי לגנוב לו את מה שכתב. משוכנע כי יכול לייצג את עצמו במשפט טוב יותר מכל עורך דין. טוען כי מכיר את תפקיד עורך הדין מתפקידו בתיאטרון** (חוות דעתה של ד"ר וינוקור ז"ל מיום 27.10.12).

גם בחוות הדעת הפסיכיאטרית שנערכה על ידי ד"ר קנול וד"ר נחמקין מהמרכז לבריאות הנפש "שער מנשה" (27.3.12) נקבע, כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין מאחר שהוא מבין בצורה פורמאלית בלבד מושגים משפטיים: **"מבין שעליו לעמוד לדין וקיים עורך דינו אך בטוח שבית משפט פורמאלי בלבד וחלק מ"משחק" ותסריט סרט שעושים עליו ועקב כך אין שום עניין ומשקל בדעת המעורבים בבית המשפט והשפעות והשלכות לחייו"**, וכן מאחר שהנאשם סובל ממחשבות שווא של גדלות וחסר כל תובנה למצבו הנפשי, שכן לטענתו המנוחה מוסתרת במקום כלשהו ומאשימים אותו ברציחתה ללא כל סיבה רק כי חפצים לשלוט על גאונותו. לסברת הנאשם, מדובר בקונספירציה של המתלוננת, אחותו ודודו במטרה שיעזוב את הארץ.

ב"סיכום ביניים" שנערך על ידי ד"ר גרינשפן וד"ר קפלן מהמרכז לבריאות הנפש באר יעקב (7.5.12) צוין, כי הנאשם מגלה מחשבות שווא של גדלות עם גוון מגלומני, וכי לטענתו **"יש כנופיה שהורגת אנשים ומוכרת חפצים שלהם. האישה שנהרגה שייכת לכנופיה... כנופיה הזאת איימה לי ורצתה לגנוב שירים שלי"**.

תימוכין לכך ניתן למצוא גם בגיליון מב"ן עוד משנת 2012, בגדרו צוין ד"ר אליש: **"ביקש פגישה עם עורך דין" אני רוצה להגן על עצמי כי אני קורבן של כנופיה. הכנופיה הזאת הרגה את האישה. אני לא חולה נפש... טוען שקורבן נרצחה ע"י רוצח סכיר [צ"ל "שכיר" - צ' ס'], אשר התלבש כמוהו ונשלח ע"י אמו הקשישה ואחיו... בולטים מחשבות פרנואידיות של גדלות ורדיפה... ניתוק מוחלט מסיטואציה משפטית שבה הוא נמצא"**. בגיליון הבדיקה מיום 10.2.13 כתב ד"ר אליש: **"מחשבות שווא רזידואליות של יחס ורדיפה כלפי אחותו - שטוען 'שהיא זו שהפרעתי לה, כל הזמן רצתה שאעזוב את הארץ, רצתה שאכנס לכל החיים לבית**

חולים פסיכיאטרי או בית סוהר, לכן ארגנה את כל הסיפור הזה... שאני לא קשור אליו'..."

בגליון מב"ן העדכני (2014) אובחן הנאשם כסובל ממחשבות שווא רזידואליות של גדלות; מנותק רגשית מהסיטואציה בה הוא מצוי, לרבות מהסיטואציה המשפטית; חסר תובנה למחלתו; בוחן המציאות שלו פגום; מהלך חשיבתו עקיפני, משיקני, בעל רפיון אסוציאטיבי. בבדיקה שנערכה לו ביום 3.11.14 ציינה המטפלת אנה גנסין, כי הנאשם עדיין סובל ממחשבות שווא של רדיפה: **"היום עולים גם רמזים למחשבות שווא רזידואליות של יחס ורדיפה כלפי אחותו חוזר וטוען כי היא זו 'שביימה ושילמה כדי שיעשימו [צ"ל 'יאשימו - צ' ס'] אותי על לא עוול בכפי במוות של גב' ל'... הפרעתי לה כל הזמן (לאחותו)... כל הזמן ניסתה לסלק אותי מהארץ... בוואדי נמצאת בקשר עם עורכי הדין שלי... מעלילה עלי... בטח גם דיברה עם ד"ר אליש ואיתך... עם העורכי דין אני בטוח שהיא מדברת נגדי"**. בבדיקה שנערכה לו ביום 11.12.14 צוין, כי **"בשיחה יותר ארוכה 'מתפרק' עוד יותר ומבטא מחשבות שווא פעילות של גדלות... הרושם מהתגברות התכנים הפסיכוטיים - מגאלומאניים... לא ניתן לשלול דסימולציה"**. ובבדיקתו מיום 19.2.15 ניכר כי הנאשם **"חי בתוך עולמו הפנימי, עם חיבור מועט עד לא קיים למתרחש במציאות"**.

38. אכן, ניתן להתרשם כי מהחומר הרפואי עולה כי קיימת תשתית לכאורית לקביעתם של ד"ר קליאן וד"ר צ'רנס לפיה הנאשם כשיר לעמוד לדין בשל הטעמים שלהלן:

הנאשם העיד בפנינו שהוא מבין שהוא נמצא באולם דיונים, נתון במעצר, מואשם בעבירת רצח של בעלת הדירה ממנה שכר חדר, כמו גם בעבירות נוספות בגין תקיפה אישה ו**"בזה שאני כנראה גנבתי את הילד או משהו כזה"** (פרוט' מיום 18.6.14, עמ' 189-190, 208-209), והוא אף זיהה את הצדדים להליך המשפטי. הנאשם אף אישר, כי הוא מסוגל למסור לעורכי דינו גרסה, לספר היכן היה בשעת הרצח ולמסור פרטים בדבר עדי ראיה (פרוט', עמ' 213, ש' 3-22).

הנאשם אף הביע תקווה כי קו ההגנה של עורכי דינו יתקבל, כך שיוחלט שהיה בלתי שפוי, יועבר לבית חולים פסיכיאטרי ולבסוף ישוחרר **"כי בין 2 אופציות - מאסר או אשפוז, עדיף אשפוז..."** (ראו למשל: גיליון מב"ן, רישום מיום 28.8.12; מיום 13.9.12; מיום 17.10.12; מיום 24.10.12; מיום 22.11.12).

ד"ר אליש, סגן מנהל המחלקה, התרשם כי מדובר באדם חולה שמצבו הנפשי השתפר; לא נשקפו בהתנהגותו ביטויים של פסיכוזה פעילה; וכי חל אצלו שיפור בגישה שיפוטית כלפי הליכים משפטיים: **"הרבה יותר ריאלי ומחובר למציאות"**, **"ללא סימפטומים פסיכוטיים פעילים"**, **"נמצא בהפוגה מסימני המחלה הפעילים"** (ראו למשל: גיליון מב"ן מיום 29.8.12; מיום 9.9.12; מיום 17.10.12; מיום 13.11.12; ומיום 13.12.12), **"באופן**

רציונלי הוא שוקל אופציות משפטיות" (ראו למשל: גליון מב"ן מיום 3.10.12 ומיום 10.10.12) (סיכומי המאשימה, עמ' 23-18).

ד"ר קליאן וד"ר צ'רנס הבהירו בחוות דעתם ובעדותם בבית המשפט, כי אחד התנאים לבחינת כשירות נאשם לעמוד לדין הוא יכולתו להציג גרסה לאישומים המיוחסים לו, והלה אכן מסר גרסה: "אני אסביר לך, לא לקחתי בכוח את הילד, זה ילד שלימדתי אותו להיות שחקן. באתי הביתה, ואמרתי בוא נלך למתנ"ס לשחק משחק, אמא שלו עבדה במתנ"ס והלכנו לשם, עוד הבאתי לו ממתקים ונתתי לו אפילו כסף על זה שהוא תרגל איתי משחק" (פרוטוקול בדיקה על ידי ד"ר קליאן מיום 5.12.13); "באותו ערב התנהגה כלפיו באכזריות, זרקה לו בפנים דג שרצה לתת לה, איימה עליו עם רדיו-טייפ ומגהץ ו'נאלץ' להגן על עצמו... בעניין הרצח של המנוחה, מכחיש כל מעורבות, לדבריו צילמו בובה שהלבישו בבגדים דומים לשלו ולא היה לו שום עניין לרצוח 'אישה חכמה, חברה לנפש ולמין מעולה'... טוען שהכל האשמות שווא, כי אימו חייבת לו כסף..." (חוות דעתם של ד"ר קנול וד"ר נחמקין מיום 27.3.12); "ביום האירוע חזרתי הביתה ומצאתי אותה שוכבת מתה... נבהלתי... חשבתי לקרוא למשטרה אבל אח"כ חשבתי לעצמי, שלמרות שלא הרגתי אותה עצם זה שהגופה נמצאת בבית - יאשימו אותי ולכן לא התקשרתי... אח"כ הלכתי וקניתי כמות גדולה של מלח ושמתי על הגופה... כדי שלא יהיה ריח של ריקבון... פחדתי שלא יאמינו לי..." (גליון מב"ן מיום 17.3.13).

39. יחד עם זאת, הבנה פורמאלית של זהות המשתתפים בהליך המשפטי ותפקידיהם אין בה די לשם קביעת כשירות ומסוגלות לעמוד לדין, שכן אין בה כדי להעיד על הבנת ההליך באופן הנדרש באופן סביר לשם ניהול ההליך ולשם שיתוף פעולה עם עורכי דינו. המסקנה העולה מהחומר הרפואי, לרבות חוות הדעת של ד"ר קליאן ובדיקות מב"ן בתקופה שבין 5.9.14 לבין 24.2.15, היא: שהנאשם נטול כל תובנה למחלתו; סובל ממחשבות שווא ורפיון אסוציאטיבי; בוחן המציאות שלו פגום; והוא מפליג לפירושים שונים ומשונים עת מנסים לעמתו עם קיומן של ראיות מוצקות לכאורה הקושרות אותו למעשים (חוות דעתו של ד"ר קליאן מיום 13.5.12). כמו כן, נראה כי יש ביכולת הבדיקות העדכניות של מב"ן כדי לשקף באופן מדויק יותר את מצבו הנפשי של הנאשם במועד הדיון בעניינו.

אמנם, עיקר עדותו של ד"ר צ'רנס התמקדה בכך שהוא לא הבחין בסימנים המעוררים ספק בדבר כשירותו של הנאשם: "לא נחשפנו לאדם שהשיפוט ובוחן המציאות שלו כל כך לקויים שהוא לא מסוגל לעמוד לדין. בבדיקות שלנו הוא ענה לעניין, נתן תשובות, כמו שאמרתי הוא לא ניסה לשחק משחק...". (פרוט' מיום 19.4.15, עמ' 274, ש' 11-17); "אני מתייחס אך ורק לדברים שאני ראיתי ושמעתי, לבדיקה שלי..." (פרוט' 19.4.15, עמ' 274, ש' 11-17).

מיום 19.4.15, עמ' 247, ש' 9). עם זאת, בחקירתו הנגדית אישר ד"ר צ'רנס כי אילו היה הנאשם משמיע בפניו את הדברים אותם הוא מסר במב"ן, והוא היה מוצא שהתכנים משקפים באופן אמיתי את מחשבת השווא שלו, או אז אפשר שהיה מגיע למסקנה שהוא אינו כשיר לעמוד לדין: **"אם הייתי בודק אותו, מצב היפותטי, והיה עונה לי את התשובות הללו והייתי מרחיב איתו והוא ממשיך ומפרט תיאטרלי, דרמטי, הייתי עונה לבית המשפט שבמצב עניינים שכזה אני לא חושב שהוא כשיר לעמוד לדין"** (פרוט' מיום 19.4.15, עמ' 250, ש' 19-23). יוער, כי מאחר שגליונות מב"ן הוגשו בהסכמה, הרי שאין חולק על תוכן הדברים שמסר הנאשם למטפלו. לא זו אף זו, ד"ר צ'רנס אף אישר כי אדם שחשיבתו משיקנית, עקיפנית ועם רפיון אסוציאטיבי, כפי שהנאשם מתואר בכמעט כל מהלך בדיקותיו על ידי ד"ר אליש, ככל הנראה לא יוכל להשיב על שאלות בצורה הגיונית עת יחקר על דוכן העדים (פרוט' מיום 19.4.15, עמ' 260 ש' 19-28; עמ' 261, ש' 1-3), וכי חוסר תובנה למחלה יכול לפגוע בהגנתו של הנאשם (פרוט' מיום 19.4.15, עמ' 272, ש' 8-12).

במענה לשאלות בית המשפט השיב ד"ר צ'רנס, כי בשל מצבו המשתנה של הנאשם אף קימת אפשרות שאם וכאשר ייאלץ הנאשם להעיד בבית המשפט (ועל חיוניות העדתו כעד הגנה אעמוד בהמשך) בהחלט ייתכן שהוא יהיה במצב פסיכוטי:

"אב"ד סגל: איך אני פותר את הבעיה שביום X שאנחנו נקבע את המועד שלו, יעלה הנאשם לדוכן העדים, אולי באותו רגע אסור לו לעלות על דוכן העדים, אולי באותו רגע הוא לא בריא, אולי באותו רגע אתה תלחש לי באוזן, לא זה לא היום שהוא צריך להעיד בו. מה אני עושה?"

ת. יש לי פתרון. תקבע תאריך, טרם התחלת הדיון העדות אני אבוא לבדוק אותו פה בבית המשפט. אני לא עושה דברים כאלה, אבל אני אעשה את זה" (פרוט' מיום 19.4.15, עמ' 280, ש' 5-10).

הנאשם תופס את המשפט כולו כהצגה ואת עצמו כשחקן דגול. אמונתו של הנאשם לפיה כל האירוע אינו אלא משחק וכי בית המשפט הינו חלק מאותו משחק, רלוונטית לבירור הכשירות. מחשבות שווא אלו הן תוצר של מחלת נפש, כך שנהיר די הצורך כי אין לנאשם כל תובנה וכל שיפוט תקין לגבי ההליך המשפטי. מן המקובץ עולה, כי כך או אחרת מתגלה ספק בדבר כשירות הנאשם לעמוד לדין בקרב כלל המומחים.

שיקולים "חוץ רפואיים"

40. החלטתו של בית המשפט בשאלת הכשירות הדיונית מבוססת גם על שיקולים "חוץ רפואיים", כגון: התרשמותו

מן הנאשם. כך, בבוחנו את כשירותו ומסוגלותו של הנאשם לעמוד לדין יבחן בית המשפט האם הנאשם מסוגל להבין את מהות ההליך המשפטי ויכול לעקוב אחריו באופן מושכל; האם הוא מסוגל להעריך כראוי את מהות האשמה ואת מצבו כנאשם; האם הוא מסוגל לייפות את כוחו של עורך הדין על מנת שסייע לו בהגנתו, והאם הוא מסוגל להבין את תוכנו, את משמעותן ואת השלכותיהן של הראיות המובאות נגדו (עניין פלוני, פס' 109-108 לפסק דינו של כבוד השופט י' דנציגר; פס' 5 לפסק דינו של כבוד השופט א' א' לוי; עניין א.פ., פס' 38 לפסק הדין).

41. גם בחינת התנהלותו של הנאשם במהלך ההליך המשפטי שהתנהל בעניינו מובילה, לשיטתי, למסקנה, לפיה הנאשם איננו כשיר לעמוד לדין בגין העבירות המיוחסות לו בכתב האישום. כמפורט לעיל, חוות הדעת ועדות המומחים מלמדות כי הנאשם מבין הבנה פורמאלית בלבד את ההליך המשפטי: **"אמנם פורמלית יודע שהדין הבא נקבע לתחילת חודש 1.15, ושאמורים להחליט האם יעבור לבית חולים באזרחות או ישפט למאסר, אך מדבר על הדברים בצורה לקונית, וללא חיבור רגשי תואם"** (גליון מב"ן מיום 20.11.14). עם זאת, הוא סבור, בשל מחלתו, כי בית המשפט, עורכי דינו, רופאיו ובני משפחתו התאגדו לכלל קנוניה שנרקמה נגדו: **"סנגור שלי ביחד פסיכיאטרית פרטית כתבו עלי שקר שאני לא שפוי"** (גליון מב"ן מיום 27.1.14); **"...לכן העלילו עליי... לא יודעת בדיוק מי, אולי קרובי משפחתי שרצו לסלק אותי מהארץ"** (גליון מב"ן מיום 25.6.12); **"אני מוותר על השופטת וגם על עו"ד. אני רוצה שופט חדש אינך ראוייה..."** (פרוט' מ"י 31398-02-12 מיום 17.2.12, עמ' 2, ש' 26-29); וכי כל ההליך המתנהל בבית המשפט הוא למעשה משחק: **"נמצא בסרט שבמכוון קוראים לו בית חולים והאשמות נגדו - חלק מתכנית ריאליטי, האישה (המנוחה) מוסתרת במקום כלשהו ומאשימים אותו ללא סיבה כי רוצים לשלוט על גאונותו..."** (ראו למשל: חוות דעתם של ד"ר קנול וד"ר נחמקין מיום 27.3.12; חוות דעתה של ד"ר וינוקור ז"ל מיום 27.10.12; גליון מב"ן מיום 3.11.14).

42. עינינו הרואות, כי הנאשם אינו מסוגל להבין באופן שפוי, תקין ורציונאלי את ההליך המשפטי המתנהל בעניינו, כמו גם את מצבו כנאשם. מבלי לקבוע מסמרות בדבר, אף אם אניח כי הנאשם מבין באופן מהותי את ההליכים נגדו, הרי שבאבחה של רגע עלולה מחשבתו להיקטע. ד"ר אליש ציין זאת בשיחה שערך עם ב"כ המאשימה ביום 12.5.15: **"...אין שום חיבור לסיטואציה משפטית... ד"ר צ'רנס צודק בקובעו כי הנאשם כשיר לעמוד לדין: הוא מבין משפט, מהי מהותו של כתב האישום, ויכול לקבל עצה מסניגור. יחד עם זאת, אחרי חמש דקות הוא 'יתפרק' ויגלוש מתהליך משפטי לתכנים פסיכוסטיים כרוניים בגלל הפרעה בתוכן החשיבה. הפסיכოזה שלו כרונית ולא פעילה... המצב של הנאשם גבולי. אם הטיפול יופסק ליומיים - הפסיכוזה תהא חריפה"** [ההדגשה שלי - צ' ס'].
עמוד 18

43. התנהלות הנאשם ודבריו, כפי שבאים לידי ביטוי בחוות הדעת ובחומר הרפואי בעניינו, מצביעים על התנגדותו של הנאשם לייצוגו על ידי עורכי דינו. לטענתו, עורכי דינו אינם עושים את עבודתם נאמנה ופועלים בניגוד לרצונו, עת טוענים שהוא אינו שפוי: **"מביע אי שביעות רצון ותסכול לגבי ההליך המשפטי ההולך ומתארך ובעיקר כלפי עורכי דינו 'שלהרגשתי עושים כל מאמץ שאני אוכר כלא שפוי, כדי לסגור אותי לנצח בבית משוגעים... אני לא מוכן לכך, הם לא מקשיבים לי, לא מייצגים את האינטרסים שלי, אני ביקשתי מהם שהם ילחמו על חפותי והם חוזרים ומבקשים שיבדוק אותי עוד פסיכיאטר... אני רוצה להחליף אותם'..."** (גיליון מב"ן מיום 25.6.13 ומיום 9.7.13); **"אחותי כנראה שילמה לעורכי הדין פעם אחת כדי שהם יכניסו אותי לבית משוגעים לכל החיים..."** (גיליון מב"ן מיום 24.9.13); **"ממשיך לטעון שעורכי דינו לא מנהלים קו הגנה נכון עבורו. וטוען 'כנראה שהם שוחחו עם קרובי משפחתי ואלה רוצים להכניס אותי לבית משוגעים לכל החיים, לכן העורכי דין פועלים ככה'..."** (גיליון מב"ן מיום 27.2.14); **"בטח גם דיברה עם ד"ר אליש ואיתך... אבל עם העורכי דין אני בטוח שהיא מדברת נגדי"** (גיליון מב"ן מיום 3.11.14); **"ככל הנראה ישלחו אותי לאשפוז בבית חולים פסיכיאטרי, העורכי דין עשו הכל כדי שזה יקרה..."** (גיליון מב"ן מיום 25.1.15).

בעדותו לפנינו הוסיף הנאשם וטען:

"אני כבר אמרתי את זה בעבר ואני אומר את זה שוב. אני לא חושב שהקו הגנה שלהם הוא נכון. לדעתי הם מקבלים החלטות לא נכונות. הם מנסים להגן עלי ובכך עוברים על החוק... הם אומרים שאני חולה. אני חושב שהם טועים. קו ההגנה שלהם הוא לא נכון. הם מנסים להוציא אותי בן אדם חולה נפש ולהכניס אותי לבית חולים פסיכיאטרי... זה לא בסדר שהם דיברו איתי מעט ואז הגיעו לדיאגנוזה של מאניה דיפרסיה. אני לא חושב שזה נכון... מקרה הכי טוב בשבילי אם הייתי יוצא זכאי... הם לא פועלים לענייני. האינטרס שלי זה לצאת זכאי. אני לא יודע מה האינטרס שלהם לבוא... הם מנסים לסיים את התיק בזה שיאשפזו אותי. ואני בן אדם נורמלי בריא" (פרוט', עמ' 195-197).

44. באי כוח הנאשם הדגישו בפנינו את הקושי המיוחד (הן במישור האתי והן במישור המהותי) הטמון בעובדה שהם נאלצים לטעון בפני בית המשפט טענות שאינן מקובלות בעליל על הנאשם עצמו. לדבריהם, גם כיום, לאחר טיפול רפואי ממושך, מציג הנאשם גרסה פסיכוטית שמקורה במחלתו (סיכומי ההגנה, פס' 17). קבלת עמדת מומחי המאשימה לפיה הנאשם כשיר לעמוד לדין פלילי תוביל לכך שההגנה תהיה חייבת להציג את גרסתו של הנאשם בפני בית המשפט: **"נתחיל בחקירה נגדית של החוקרים בפרשה - האם חקרו אם קיימת**

כנופיה? ... האם חקרו את משפחתו של הנאשם ואמנים מר. התאחדו יחד כדי להאשים את הנאשם לשווא בעבירה של רצח? ואחרי זה נבקש לטעון למחדלי חקירה. כך יראה קו ההגנה. מגוחכת וחסרת כל פשר או היגיון. פסיכוטית, ממש כגרסת הנאשם... (סיכומי ההגנה, פס' 21).

45. העובדה כי נאשם אינו משתף פעולה עם סנגוריו, כשלעצמה, אין בה כדי להעיד בהכרח על העדר מסוגלות לעשות זאת. נדרש להוכיח כי העדר שיתוף הפעולה מקורו במחלת הנפש ממנה סובל הנאשם (ע"פ 1526/02 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 24 לפסק דינו של כבוד השופט ד' חשין (פורסם בנבו, 22.11.06)).

46. במקרה דנא, נראה כי התנגדותו של הנאשם לייצוגו על ידי סנגוריו נובעת כתוצאה ממחלת הנפש שבה הוא לוקה, שכן על פניו הוא מבקש מעורכי דינו לנקוט, כך לדבריהם, בקו הגנה בלתי אפשרי.

47. יתר על כן, על פניו נראה כי הנאשם כלל אינו מבין את מהות ההליך המשפטי בעניינו. הנאשם שב וטען כי אינו חולה במחלת נפש וכי לא הוא היה זה שרצח את המנוחה. זאת, על אף שאין מחלוקת בין המומחים השונים כי הנאשם לוקה במחלת נפש. מחוות הדעת אף עולה, כי הנאשם דיסימולטיבי (מכתבו של ד"ר בורוכוב מיום 17.2.12; גיליון מב"ן מיום 13.11.14, מיום 11.12.14, מיום 8.1.15, מיום 25.1.15 ומיום 2.2.15).

ד"ר צ'רנס הבהיר בעדותו כי קיימים שני סוגי חולים: אלו הבריאים שמתחזים לחולים; ואלו החולים שמתחזים לבריאים (פרוט' מיום 19.4.15, עמ' 264, ש' 1-3).

בעדותו בפנינו טען הנאשם: **"... לא יודע למה הם חושבים שאני בן אדם חולה. אני חושב שאני בן אדם בריא נורמלי. נורמטיבי. בן אדם שפוי"** (פרוט', עמ' 199, ש' 8-9). במענה לשאלת הסניגור המלומד השיב, כי ככל שיימצא שהוא כשיר לעמוד לדין, הוא לא יסכים שבאי-כוחו או המאשימה יטענו שהיה בלתי שפוי בשעת ביצוע המעשים הואיל ויש סיכוי שיצא זכאי. הנאשם אישר לבאי-כוחו, כי הוא מבין שאם יטען שהיה בלתי שפוי בשעת ביצוע המעשה אי אפשר יהיה להענישו, אולם הבהיר כי הוא מעדיף שעורכי דינו יבקשו מבית המשפט שישלח אותו למאסר עולם ולא לבית חולים (פרוט', עמ' 200-201).

ד"ר קליאן העיד, כי הנאשם מתאמץ להסתיר את מחלתו: **"הוא מנסה, זאת אומרת הוא עדיין בסטטוס של חולה הוא רק מנסה להסתיר את הסימנים"** (פרוט' מיום 21.1.14, עמ' 91, ש' 15-26). ד"ר קליאן אף אישר בחקירתו הנגדית, כי אדם, שבמהלך הזמן נרגע ונעשה יותר מאורגן, יצליח להסתיר את סימני מחלתו בצורה טובה יותר (פרוט', עמ' 92, ש' 16-18).

אזכיר, כי הנאשם העיד בפנינו שהוא מבין שהוא נמצא באולם דיונים, נתון במעצר בתנאי אשפוז בגין עבירת רצח

ועבירות נוספות, והוא אף אישר כי הוא מזהה את בעלי התפקידים, מסוגל למסור גרסה ולמסור פרטים לגבי עדי ראייה. הגם שעל פניו, לטעמי - באופן שטחי, נראה שהנאשם מבין את המתרחש, הרי שעה שבוחנים לעומק את התנהלותו והתנהגותו ניכר כי אי כשירותו נובעת כתוצאה מעולם פנימי מלא בתכנים פנטסטיים. הנאשם מנסה בכל כוחו ומאודו לשכנע את הסביבה שהוא בריא על ידי הסתרת הסימפטומים של מחלתו במטרה שייקבע שהוא שפוי וכשיר לעמוד לדין, ובכך למעשה הוא פוגע בהגנתו. הנאשם כלל איננו מבין את ההבדל בנטילת הטיפול התרופתי; לשיטתו, בין אם הוא נוטל את התרופות ובין אם לאו, הוא בריא. לכך יש להוסיף את אופן הליכתו, ישיבתו על ספסל הנאשמים, המבט שהזדקק מבעד לעיניו ואת אופן "הקשבתו" למתרחש באולם הדיונים בעניינו. ניכר היה במהלך כל הדיונים שהנאשם היה שקוע כל כולו בעולמו הפנימי.

ניסיונותיו של הנאשם לשכנע כי הוא אינו חולה במחלת נפש מעצימים את המסקנה כי אין המדובר במניפולציה, אלא בנאשם הפועל כתוצאה מהשפעת מחלת הנפש שבה לקה.

נטל השכנוע ומידת ההוכחה

48. בידוע הוא, כי נטל הבאת הראיות לשכנע כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין מוטל על הטוען, היינו - על ההגנה. עם זאת, מידת ההוכחה הנדרשת לשם כך טרם הוכרעה סופית בפסיקה וקיימות שתי גישות בסוגיה זו; האחת, תומכת בחיוב ההגנה להצביע על אי מסוגלות הנאשם לעמוד לדין לפי מאזן ההסתברויות; השנייה, תומכת בהוכחת קיומו של ספק סביר בדבר היעדר כשירותו של הנאשם לעמוד לדין (עניין פלוני, פס' 110 לפסק דינו של כבוד השופט י' דנציגר; עניין טייטל, פס' 36 לפסק הדין).

בעוד שלטענת המאשימה על הטוען לאי כשירות דיונית לעמוד בנטל של מאזן ההסתברויות, טוענת ההגנה כי הנטל הנדרש ממנה הינו של ספק סביר.

49. בהקשר האמור ראוי לציין ולהדגיש, כי הראיות הקושרות את הנאשם לאירוע הן בעיקרן נסיבתיות, ועל כן הסיכוי היחיד של הנאשם להפריך את תזת המאשימה הוא בהתמודדות עם מגוון הראיות בעת הצגתן ובמתן הסבר סביר והגיוני למכלול הראיות; אלא, שחוסר התובנה למחלתו מונע ממנו לעשות כן. הנאשם יכול לספק אך ורק הסברים פסיכותרפיים לראיות הנסיבתיות. בדרך זו, סביר מאוד שיכולתו לנהל את הגנתו בצורה אפקטיבית תישלל, ואשמתו בביצוע המעשה תוכח כבר מלכתחילה (עניין פלוני, פס' 5 לפסק דינו של כבוד השופט א' א' לוי).

50. לא זו אף זו, עת ניצב הנאשם בבית המשפט וסובר, בשל מחלת נפש, כי בני משפחתו מנהלים אחריו מרדף, כי תוצאת המשפט ידועה מראש, וכי עורכי דינו ורופאיו הם חלק מקנוניה שנרקמה נגדו, או אז סבורני כי אין זה

הוגן לנהל נגדו הליכים משפטיים. תפיסתו המעוותת של הנאשם מעידה על כך שמחלת הנפש אינה מאפשרת לו להבין את הרעיון לפיו מערכת המשפט כולה מושתתת על השאיפה להביא לברור האמת (עניין פלוני, פס' 9 לפסק דינו של כבוד השופט א' א' לוי).

51. הנני סבור, כי בענייננו אין מתעורר הצורך להכריע בשאלה זו מאחר שלדעתי הוכח, גם בדרך של מאזן הסתברויות, כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין. מסקנתי זו מבוססת, בין היתר, על התייעוד הרפואי; על עדויות המומחים הרפואיים; ועל התרשמותנו מהנאשם.

בטרם סיום

52. לאחר כניסתו לתוקף של תיקון 8 לחוק טיפול בחולי נפש, התווסף לסעיף 15 הסעיף הבא:

"(א1) לא ייתן בית משפט צו לפי סעיף קטן (א) אלא אם כן נוכח כי יש ראיות לכאורה כי הנאשם עשה את מעשה העבירה שבו הואשם בכתב האישום או שעשה מעשה עבירה אחר המבוסס על אותן עובדות או על עובדות דומות לעובדות שבכתב האישום".

משמעות הדבר היא, כי לאחר כניסתו לתוקף של התיקון, על מנת ליתן צו אשפוז או טיפול מרפאתי לפי סעיף 15(א) לחוק, היינו - עת נקבע כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין - עדיין נדרשת רמת הוכחה, בדמות קיומן של ראיות לכאורה, לכך שהנאשם ביצע את מעשה העבירה בו הוא מואשם (עניין א.פ., פס' 28 לפסק הדין).

הנני סבור, כי דרישת החוק האמורה בתיקון 8 לחוק טיפול בחולי נפש מתקיימת בענייננו, זאת בהתבסס על האמור במסמכים הרפואיים בעניינו של הנאשם ועל עדויות המומחים שהעידו בבית המשפט, המבססות את קיומן של ראיות לכאורה לכך שהנאשם ביצע את מעשה העבירה בו הוא מואשם:

ביום 2.4.12 נעצר הנאשם עד תום ההליכים המשפטיים נגדו בהסכמת הצדדים (מ"ת 18044-03-12). מעת לעת הוארך מעצרו בתשעים ימים נוספים בהסכמת ב"כ הנאשם. ביום 6.8.15, לבקשת ב"כ המאשימה ובהסכמת ב"כ הנאשם, הוארך מעצרו של הנאשם בתשעים ימים נוספים או עד למתן פסק דין בעניינו, לפי המוקדם (בש"פ 5410/15). משנתן ב"כ הנאשם את הסכמתו לבקשות להארכת המעצר עד תום ההליכים, הרי שמהסכמה זו נגזרת גם הסכמה לקיומן של ראיות לכאורה להוכחת אשמתו של הנאשם. לא זו אף זו, אף מחומר הראיות המצוי לפנינו ניתן למצוא דוגמא לכך בגרסאות השונות שמסר הנאשם במב"ן: תחילה, הוא הכחיש כי המליח את הגופה, אולם לאחר מכן טען: **"אח"כ הלכתי וקניתי כמות גדולה של מלח ושמתי על הגופה... כדי שלא יהיה ריח של**

ריקבון... פחדתי שלא יאמינו לי..." (גליון מב"ן מיום 17.3.13).

סוף דבר:

53. מכלול הנסיבות, כמפורט לעיל, מצביע על כך כי בשל מחלת הנפש ממנה סובל הנאשם הוא אינו מבין את מהות ההליך הפלילי המתנהל נגדו, וזאת חרף העובדה שהוא נוטל בו חלק באופן פורמאלי.

משבאתי לכלל מסקנה כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין, אמליץ לחבריי להפסיק את ההליכים נגדו ולצוות על אשפוזו בבית חולים כמשמעו בסעיף 1 לחוק טיפול בחולי נפש, מכוח סעיף 15(א) לחוק זה.

עוד אמליץ לחבריי לקבוע, כי ככל שבעתיד תחליט וועדה פסיכיאטרית על שחרור הנאשם מאשפוז, או אז יתבקש היועץ המשפטי לממשלה להחליט אם יש מקום לערער על החלטת הוועדה בהתאם להוראת סעיף 29(א) לחוק טיפול בחולי נפש, או שמא יש מקום להחליט על חידוש ההליכים המשפטיים נגד הנאשם.

**צבי סגל, שופט בכיר
אב"ד**

השופט מ' דרורי - סגן נשיא:

אני מסכים.

**משה דרורי, שופט
סגן נשיא**

השופט בן ציון גרינברגר:

אני מסכים.

**בן ציון גרינברגר,
שופט**

הוחלט כאמור בפסקה 54 להחלטת אב"ד, השופט צבי סגל. בהתאם לסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, אנו קובעים כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין מחמת היותו חולה, ומורים על הפסקת ההליך הפלילי כנגדו בהתאם להוראת סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי. בנוסף לכך, אנו מורים, על אשפוז הנאשם במקום עליו יורה הפסיכיאטר המחוזי.

הנאשם יוחזר על ידי יחידת הליווי של שב"ס למוסד הרפואי ממנו הובא.

המזכירות תמציא עותק מהחלטה זו ללשכת פסיכיאטר המחוז.

ניתנה היום, ז' תשרי תשע"ו, 20 ספטמבר 2015, במעמד הנוכחים.

**בן ציון גרינברגר,
שופט**

**משה דרורי, שופט
סגן נשיא**

**צבי סגל, שופט בכיר
[אב"ד]**